

CỘNG HÒA XÃ HỘI CHỦ NGHĨA VIỆT NAM

Độc lập – Tự do – Hạnh phúc

Thành phố Hồ Chí Minh, ngày 09 tháng 02 năm 2026

TRANG THÔNG TIN NHỮNG ĐÓNG GÓP MỚI VỀ MẶT HỌC THUẬT, LÝ LUẬN CỦA LUẬN ÁN

Tên luận án: Tác động của phân cấp tài khóa đến phát triển bền vững – vai trò của đổi mới xanh và rủi ro địa chính trị

Chuyên ngành: Tài chính – Ngân hàng Mã số: 9340201

Nghiên cứu sinh: Nguyễn Thị Hồng Hà Khóa: 2022

Cơ sở đào tạo: Trường Đại học Tài chính – Marketing

Người hướng dẫn khoa học:

1. PGS. TS. Lê Hùng Sơn
2. PGS. TS. Trần Thị Kim Oanh

Những đóng góp mới về mặt lý luận và thực tiễn của luận án:

1. Đóng góp về mặt lý luận

Thứ nhất, luận án đã hệ thống hóa và làm rõ cơ sở lý thuyết về các khái niệm và mối quan hệ giữa phát triển bền vững, phân cấp tài khóa, đổi mới xanh và rủi ro địa chính trị. Trên cơ sở tổng hợp có chọn lọc các lý thuyết như lý thuyết chế độ tài khóa theo mô hình liên bang, lý thuyết lựa chọn công, lý thuyết quan điểm dựa trên nguồn lực, lý thuyết khuếch tán đổi mới, lý thuyết hành vi có kế hoạch, lý thuyết thể chế,..., luận án đã làm sáng tỏ các kênh tác động lý thuyết mà thông qua đó phân cấp tài khóa có thể ảnh hưởng đến phát triển bền vững, đồng thời nhấn mạnh vai trò trung gian và điều tiết của các yếu tố đổi mới xanh và rủi ro địa chính trị trong mối quan hệ này.

Thứ hai, từ cách tiếp cận tích hợp giữa lý thuyết và thực nghiệm, luận án đã xây dựng và đề xuất mô hình nghiên cứu toàn diện gồm hai cấu phần chính: (i) mô hình đánh giá tác động trực tiếp của phân cấp tài khóa đến phát triển bền vững, và (ii) mô hình xem xét vai trò điều tiết của đổi mới xanh và rủi ro địa chính trị trong mối quan hệ giữa phân cấp tài khóa và

phát triển bền vững. Mô hình này góp phần bổ sung và hoàn thiện khung lý thuyết về phát triển bền vững trong bối cảnh toàn cầu hóa và biến động địa chính trị, đồng thời mở rộng phạm vi ứng dụng của lý thuyết phân cấp tài khóa từ góc nhìn kinh tế thuần túy sang hướng tiếp cận đa chiều, gắn với yếu tố môi trường và an ninh chính trị – kinh tế toàn cầu.

Thứ ba, bằng việc ứng dụng phương pháp tiếp cận Bayes – một phương pháp hiện đại và có độ tin cậy cao trong phân tích kinh tế lượng, luận án đã phát hiện mối quan hệ phi tuyến hình chữ U giữa phân cấp tài khóa và phát triển bền vững. Đây là một đóng góp khoa học quan trọng, bởi hầu hết các nghiên cứu trước đây chủ yếu tập trung vào mối quan hệ tuyến tính, mà chưa xem xét đến tác động hai chiều và ngưỡng tối ưu của phân cấp tài khóa đối với phát triển bền vững. Kết quả này không chỉ mở rộng hiểu biết lý thuyết về tác động của phân cấp tài khóa mà còn khẳng định rằng, khi mức độ phân cấp vượt qua một ngưỡng nhất định, tác động của nó đối với phát triển bền vững có thể chuyển từ tiêu cực sang tích cực. Ngoài ra, kết quả nghiên cứu còn chỉ ra rằng đổi mới xanh và rủi ro địa chính trị đóng vai trò điều tiết quan trọng trong mối quan hệ giữa phân cấp tài khóa và phát triển bền vững. Cụ thể, hai yếu tố này vừa tác động tích cực trực tiếp đến phát triển bền vững, vừa làm suy yếu tác động tiêu cực của phân cấp tài khóa trong giai đoạn đầu của quá trình phân cấp. Điều này góp phần củng cố và mở rộng các lý thuyết kinh tế nền tảng như lý thuyết phân cấp tài khóa của Tiebout, lý thuyết lựa chọn công (Public Choice Theory) và lý thuyết tăng trưởng nội sinh (Endogenous Growth Theory), khi chỉ ra rằng cơ chế phân bổ nguồn lực tài khóa cần gắn liền với năng lực đổi mới sáng tạo xanh và khả năng thích ứng với rủi ro toàn cầu để hướng tới phát triển bền vững.

Thứ tư, luận án cung cấp bằng chứng thực nghiệm khẳng định tác động tích cực của tăng trưởng GDP, tự do hóa thương mại và quy mô chính phủ đến phát triển bền vững, qua đó củng cố các luận điểm của lý thuyết tăng trưởng bền vững và lý thuyết kinh tế mở. Đồng thời, kết quả cũng cho thấy FDI và đô thị hóa là những yếu tố có thể cản trở tiến trình phát triển bền vững, đặt ra yêu cầu cần có các chính sách quản trị và điều tiết phù hợp nhằm chuyển hướng các dòng vốn đầu tư và phát triển đô thị theo hướng thân thiện môi trường và công bằng xã hội.

1.5.2. Về mặt thực tiễn

Dưới góc độ thực tiễn, luận án đem lại nhiều hàm ý chính sách cho các quốc gia nhằm thúc đẩy phát triển bền vững.

Các kết quả hồi quy của luận án về ngưỡng phân cấp thu và chi ngân sách tại hai nhóm quốc gia thể hiện tính hợp lý cả về mặt lý thuyết lẫn thực tiễn phát triển. Ở nhóm các nước phát triển, kết quả cho thấy mối quan hệ hình chữ U ngược giữa phân cấp tài khóa và phát triển bền vững, với ngưỡng phân cấp chi ngân sách 51,55% và thu ngân sách 31,72%. Điều này hoàn toàn phù hợp với đặc trưng thể chế và năng lực quản trị của các quốc gia phát triển – nơi các chính quyền địa phương có năng lực quản lý tốt, hệ thống giám sát minh bạch, và cơ chế phối hợp hiệu quả với trung ương. Trong bối cảnh đó, việc phân cấp ở mức vừa phải giúp phát huy tính linh hoạt trong chi tiêu, tăng hiệu quả cung cấp dịch vụ công và phù hợp với nhu cầu đặc thù của từng địa phương. Tuy nhiên, nếu mức phân cấp vượt quá ngưỡng hợp lý, sự chông chéo trong chính sách, thiếu đồng bộ giữa các cấp chính quyền và nguy cơ giảm hiệu quả điều phối vĩ mô có thể xảy ra, do đó ngưỡng “vừa phải” như kết quả nghiên cứu phản ánh là hợp lý.

Ngược lại, tại các nước đang phát triển, kết quả chỉ ra mối quan hệ hình chữ U giữa phân cấp tài khóa và phát triển bền vững, với ngưỡng phân cấp thu và chi ngân sách lần lượt là 27,12% và 61,33%. Điều này cho thấy, trong giai đoạn đầu của phân cấp, khi quyền lực và nguồn lực vẫn tập trung chủ yếu ở trung ương, tác động của phân cấp tài khóa còn hạn chế do năng lực quản trị địa phương yếu, cơ chế giám sát chưa hoàn thiện và tình trạng tham nhũng, phân tán nguồn lực còn tồn tại. Chỉ khi mức độ phân cấp được mở rộng trên ngưỡng 60%, chính quyền địa phương mới có đủ quyền tự chủ để tận dụng thông tin đặc thù, khuyến khích đổi mới, tăng tính cạnh tranh giữa các vùng, từ đó tác động tích cực đến phát triển bền vững. Tuy nhiên, khi vượt quá ngưỡng này, các rủi ro về phân mảnh chính sách, chênh lệch vùng miền hoặc quản trị yếu kém mới bắt đầu bộc lộ rõ. Vì vậy, mức ngưỡng cao tại nhóm nước đang phát triển là có cơ sở lý luận và phản ánh thực tế tiến trình phân cấp tại các quốc gia này.

Nghiên cứu sinh

Nguyễn Thị Hồng Hà